
***За конфликтите, интересите,
целите, силата и сигурността***

Венелин Георгиев

Венелин Георгиев, За конфликтите, интересите, целите, силата и сигурността

Резюме: За онези, които са ориентирани към резултатите важат две основни правила. Първото гласи, че е важно постигането на целта, а не вложените усилия и пропиляното време. Постигането на целта на практика означава отстояване на интересите в хода на възникнал конфликт с помощта на адекватни на средата средства на силата. Метриката за постигането на целта е сигурността, желана и търсена от субектите, чиито интереси се отстояват с инструментите на силата. Второто правило гласи, че независимо от постигнатия резултат, полза може да бъде извлечена чрез поуките от практиката.

Ключови думи: сигурност, цел, интереси, конфликт, сила, протести

Venelin Georgiev, On Conflicts, Interests, Goals, Power, and Security

Abstract: For people who are results-oriented, there are two basic rules. The first says that what is important is to achieve the goal, not the effort spent or the time wasted. Achieving the goal in practice means defending the interests in the course of a conflict with the help of adequate means, including power if necessary. The metric for achieving the goal is the security desired and sought by the subjects whose interests are defended with the tools of power. The second rule states that regardless of the result achieved, a benefit can be derived from the lessons learned.

Keywords: security, goals, interests, conflict, soft power, hard power, protests, lessons learned

Текстът е лицензиран под [Creative Commons Признание-Некомерсиално-Без производни 2.5 България License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/bg/)

Редактори: проф. Тодор Тагарев, доц. Велизар Шаламанов,
доц. Венелин Георгиев, посл. Валери Рачев

ISSN 1314-5622

Поставените във фокуса на вниманието понятия, а именно конфликт, интереси, цели, сила и сигурност могат да бъдат свързвани в различни релации, които се определят от нуждите на конкретния анализ. Един от възможните варианти на взаимна свързаност на горните понятия обединява следните тези:

- Сигурността представлява състояние, при което субектът успява да противодейства на влиянието на средата по начин, който му позволява да постига своите цели. Тя е едно от основните човешки блага, което се отстоява по начин и със средства, гарантиращи неговото наличие в степен и с характеристики, адекватни на потребностите на субекта
- Целите в контекста на сигурността се изразяват в защитата на интересите на субекта, които от своя страна са подложени на влиянието на заплахи и рискове. Постигането на сигурност изисква и е свързано с отстояване на целите и интересите.
- Конфликтът представлява механизъм, по който или чрез който се отстояват интересите и се постигат целите. Като социално явление конфликтът притежава специфични характеристики и технология за превенция, разкриване, управление и разрешаване.
- Силата е средството (инструментът), което се използва в рамките на конфликта за постигане на целите и отстояване на интересите. В зависимост от своя характер, в общия случай силата бива „мека“ и „твърда“.
- В крайна сметка нивото на постигната сигурност е метриката (измерителя, мярката) за това доколко успешен е бил изходът от конфликта, разглеждан от гледна точка на постигнатите цели и защитените интереси.

Тезата, за която се търсят доказателства гласи, че достигането на търсеното или желаното състояние на сигурност изисква рационално поведение в рамките на конфликта и използване на адекватни на средата инструменти на силата, с помощта на които да бъдат отстоявани интересите и постигнати целите. Изследването се базира основно на анализ и синтез, т.е. последователно разглеждане на характеристиките на отделните компоненти на тезата и обобщаване на направените индивидуални заключения в един обобщаващ извод.

Анализът по темата се базира на сценария, който се разиграва повече от сто дни в центъра на София. Кратко казано, налице е продължителен протест на широк кръг от граждани, които в защита на своите интереси и търсене на по-висока степен на сигурност поставят конкретни искания, които на пратката се възприемат като техни цели, отстоявани с инструментите на „меката“ сила.. Казано по друг начин, налице е един конфликт, от изхода на който зависи дали ще бъдат постигнати целите на гражданите, дали ще бъдат защитени техните интереси, а от там като следствие и дали ще бъде повишена степента на тяхната сигурност.

ХАРАКТЕРИСТИКИ НА КОНФЛИКТА ОТ СЦЕНАРИЯ

Погледнато от теоретична гледна точка, в основата на социалните трансформации стоят два типа взаимодействие: кооперативно и конкурентно, в рамките на които конфликтите възникват, развиват се и отшумяват. Кооперативното взаимодействие се основава на сътрудничество и води до подобряване на позициите на всички участници. Конкурентното взаимодействие води до подобряване на позицията на една страна в конфликта в сравнение с позициите на останалите. Като резултат от взаимодействието, конфликтът представлява продукт на разнообразието в ценностите, убежденията, нагласите, интересите и т.н.

В търсене на същността и ролята на протестите като форма на социално взаимодействие може да се каже, че:

- те носят заряда на креативен елемент на човешките взаимоотношения, т.е. чрез протестите обществото търси пътя на своето развитие;
- в демократичните общества протестите се приемат като нещо естествено, като инструмент за снижаване на възможността за настъпване на разрушителен социален взрив, независимо, че в същото време могат да предизвикат затруднения пред властта, гражданите, обществото като цяло и традиционните ценности;
- протестите застават зад и отстояват ясно поставени цели в борбата за статус, власт и ресурси;
- в хода на протестите се наблюдава проява на открита враждебност между участващите страни, основана на съществуващите отношения, които се оценяват като несправедливи и неработещи;
- протестите имат своите форми за стълкновение на противоположни интереси, възгледи и ценности, засягащи въпросите за начина на използване на властта, начина за разпределение на ресурсите и т.н.;
- без съмнение протестите водят до създаване на обстановка, за която е характерна дисхармония в отношенията между двете страни и техните интереси и идеи, и която поставя проблеми и провокира търсене на рационален вариант за тяхното разрешаване.

Всички описани по-горе особености на практика представляват част от най-важните характеристики на конфликта, което дава основание протестите от разглеждания сценарий да бъдат еднозначно определени като конфликт.

Направеният извод вкарва по-нататъшния анализ на протестите в руслото на теоретичните концепции за конфликта и за начините за неговото управление в името на отстояването на интересите и на постигането на целите. Едно от важните условия за разбиране на конкретния конфликт е определяне на неговите основни параметри:

- *актьори/отношения*, представлявани от отделни лица или групи, които взимат участие в конфликта. В конкретния случай това от една страна са протестиращите граждани, а от друга страна са онези, които олицетворяват статуквото на властта. Правилното определяне на актьорите във всеки конкретен конфликт оказва съществено влияние върху неговото управление и разрешаване;
- *проблеми*, които представляват онова, за което хората спорят, което стои в центъра на тяхното внимание и около което се структурират дискусиите. В конкретния случай проблемите се свързват със справедливостта, върховенството на закона и начина, по който се прилагат инструментите на властта върху онези, които са носители на тази власт (хората, народа, суверена) от страна на тези, които са избрани от същия този суверен;
- *динамика на конфликта*, която се отнася до ескалацията и деескалацията на конфликта, интензивността на взаимоотношенията и измененията в поведението на страните. В конкретния случай може да се обобщи, че динамиката на протеста се изменя в широки граници при непрекъснато заявяване на позиция за търсене на решение без инструменти на насилие, т.е. с инструментите на „меката“ сила;
- *контекст и структура на конфликта*, определящи средата, в която се развива конфликта. По своите характеристики тази среда може да бъде благоприятна за управлението на конфликта и неблагоприятна, т.е. разпалваща и задълбочаваща

конфликта. В конкретния случай средата може да се определи като благоприятна за разпалване на конфликта и формираща се под влиянието на фактори като пандемия от COVID-19, растяща безработица, изостране на социални проблеми и т.н.;

- *причини за конфликта*, които винаги са повече от една като често се смесват и припокриват и като следствие избухва конфликтът. В конкретния случай причините за конфликта могат да се търсят в различни посоки (действия на прокуратурата, морал на отделни лица, заемащи висши държавни позиции, модели за разпределение на публични финансови ресурси и т.н.) и това потвърждава горното твърдение;
- *възможности/стратегии*, които представляват форми за управление на конфликта и чрез прилагането на които може да се постигне деескалация на напрежението между страните. Този компонент от т.нар. „колело на конфликта“ на практика предизвика интереса на автора да изследва избрания обект с тезата, че прилаганите стратегии за управление на протестите не се оказаха достатъчно ефективни, което постави под съмнение постигането на целите и желаната степен на сигурност.

Описван като ситуация на противопоставяне, конфликтът изисква прилагане на адекватни инструменти за управление и разрешаване. Ползвайки се отново от теоретичните концепции може да се направи анализ на начина, по който бяха приложени най-широко използваните инструменти за разрешаване на конфликти:

- *преговори*, в рамките на които страните в конфликта обсъждат проблемите от взаимен интерес и формулират решения, изглаждащи или елиминиращи съществуващите противоречия. В конкретния случай възможността за преговори между страните на протеста беше елиминирана в самото начало с тезата, че няма поле за провеждане на преговори и единственият изход е незабавно изпълнение на исканията на протестиращите. От своя страна представителите на статуквото, чрез средствата за масова информация, демонстрираха на думи готовност за участие в преговори, с което се изчерпваши заявяваната готовност. Затварянето на каналите за комуникация между страните в конфликта единствено изостри неговата интензивност, което не биваше да изненадва никого, тъй като тази закономерност се потвърждава от теорията за управление на конфликти;
- *арбитражът* е вторият инструмент за разрешаване на конфликти, но в конкретния случай той се оказва неприложим поради липсата на авторитет, пред който страните да представят своите версии за конфликта, а авторитетът да вземе решение на базата на чутото и видяното. Приеманият като традиционен и неизменен арбитър в последните години, в конкретния случай беше страна в конфликта;
- *медиацията* е третия инструмент за разрешаване на конфликти, за който е характерно наличие на безпристрастна трета страна, която помага на двете спорещи страни да разрешат възникнал конфликт. В конкретния случай се направи опит като медиатор да бъде използвана Евпореската комисия, но опитът не даде очакваните резултати.

ХАРАКТЕРИСТИКИ НА ЦЕЛИТЕ ОТ СЦЕНАРИЯ

Измерването на ефективността на положените усилия по време на конфликта в повечето случаи се извършва на базата на степента за постигане на предварително поставените цели. В конкретния случай целите бяха кратко и ясно дефинирани и касаеха желание за непосредствена промяна в статуквото. Целите бяха конкретни, защото се

свързваха с конкретни лица и посочваха исканите конкретни действия от тяхна страна. В същото време целите не дефинираха еднозначно връзката между тяхното постигане и изпълнението на исканията за върховенство на закона, справедливост и социален просперитет. Нещо повече, изправени пред невъзможност или неспособност да постигнат целите, водачите на протестите тотално ги модифицираха под формата на признаване за успех на самия факт от пораждането на конфликта. Смяната на целите на практика промени смисъла на конфликта и снизи готовността и ангажираността на протестиращите да продължат своите действия. Смяната на целите обаче не доведе до защита на интересите, нито до повишаване на нивото на сигурност.

ХАРАКТЕРИСТИКА НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ ИНСТРУМЕНТИ НА СИЛАТА ОТ СЦЕНАРИЯ

Позната е фразата, която казва, че целта оправдава средствата. Смисълът на тази фраза не бива задължително да се възприема като подтикване към използване на радикални средства за разрешаване на възникналия конфликт. Във фразата е заложено разбирането, че инструментите на силата, прилагани за разрешаване на конфликта следва да бъдат адекватни на съществуващите условия, но при всички случаи трябва да водят до постигането на целите и отстояването на интересите. Връщайки се към конкретния сценарий, протестиращите, водени от идеите за демократичност, се придържаха към инструментите на „меката“ сила и отричаха всякакви форми на насилие. Тук възниква въпросът, след като демократичните инструменти за граждански протест се оказват неразбираеми за опонента и неефективни спрямо поставените цели кое трябва да се избере: отказване от целите или смяна на инструментите на силата. Ако се избере първото се губи смисъла на протеста, загърбват се защитаваните интереси и е налице отказ от търсената сигурност. Изборът на втората възможност също е свързана с определени особености, но не се изключва предвид на онова, което се случва в други държави, по същото време и по сходни причини.

ОПИТ ЗА ОБОБЩЕНИЕ

В крайна сметка стремежът, усилията и очакванията на протестиращите и на всички онези, които пасивно ги подкрепяха, бяха насочени към постигане на по-високо ниво на сигурност, описвана с характеристики като справедливост, върховенство на закона и т.н. Очевидно постигането на това ниво на сигурност поне за сега се отлага и причината за това се крие в неспособността за адекватно обединяване на цели, интереси, средства и метрики. За пореден път ентузиазмът, желанието, устремът и общата некомпетентност взеха връх над теорията, която дава решения без излишни емоции, но достатъчно успешни. С този анализ още веднъж се потвърждават думите на Айнщайн, който казва, че днешните проблеми не могат да бъдат разрешени с днешните модели на мислене. Очевидна е необходимостта от промяна в моделите на мислене, ако искаме да решим проблемите, с които се сблъскваме ежедневно около нас, още повече, че днес всеки проблем е с размер на криза.